

Lausunto

23.08.2024

Asia: VN/10633/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle sakon ja muiden omaisuuden kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne sakon täytäntöönpanosta annetun lain yleisiä säännöksiä koskevista muutosehdotuksista. Erityisesti lausunnonantajia pyydetään lausumaan hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevista muutosehdotuksista ja kutakin ministeriötä pyydetään lausumaan oman hallinnonalansa lainsäädäntöön ehdotetuista muutoksista.

-

Lausuntonne rahamääräisen saatavan perintää koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne menettämisseuraamusta koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne rikosvahinkosaatavien täytäntöönpanoa koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne rekistereitä ja tiedonluovutusta koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne rangaistusvaatimusta ja päihdetutkimuskustannusten määräämistä koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne muista muutosehdotuksista.

-

Lausunnonantajan mahdolliset muut huomiot.

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Suomen tuomariliitto ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sakon ja muiden omaisuuteen kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Viite: VN/10633/2021

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa työryhmän mietinnöstä, joka sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi uudeksi laiksi sakon täytäntöönpanosta ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Tuomariliitto esittää lausuntonaan seuraavan.

Nykyisessä muuntorangaistusmenettelyssä keskeisin ongelma on asioiden käsittelyn manuaalisuus. Muuntoasian käynnistäminen tuomioistuimessa ei ole mahdollista tietojärjestelmien välityksellä. Syyttäjä tai tuomioistuin eivät voi tarkastaa sakkojen maksutilannetta tietojärjestelmistä, vaan tämä tehdään käytännössä soittamalla Oikeusrekisterikeskukseen. Myöskään tuomioistuimen ratkaisua ei voida toimittaa Oikeusrekisterikeskukselle suoraan tietojärjestelmässä. Vastaavanlaisia ongelmia on muuntorangaistuksen täytäntöönpanovaiheessa. Asian käsittelyä Oikeusrekisterikeskuksesta ja ulosotosta Rikosseuraamuslaitokselle ei voida toteuttaa tietojärjestelmien välityksellä. Tietojärjestelmien puutteet aiheuttavat paitsi runsaasti viranomaistyötä myös erilaisia oikeusturvaongelmia.

Tuomariliitto katsoo, että työryhmän ehdotus sakon täytäntöönpanosta annetun lain kokonaisuudistuksesta on perusteltu. On tärkeää selkeyttää viranomaisten välistä tehtävänjakoa ja yhtenäistää täytäntöönpanomenettelyä koskevat säännökset. Luonnoksessa on kiitettävästi huomioitu rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpano. Lisäksi täytäntöönpanomenettelyn digitalisointi Oikeusrekisterikeskuksen uuden täytäntöönpanotietojärjestelmän avulla on kannatettava uudistus, joka mahdollistaisi sähköisen tietojenvaihdon myös sakon muuntorangaistusmenettelyssä.

Tuomariliiton mukaan nykytilanne, jossa yksinkertaiset ja selvät päihtymykseen liittyvät rikokset, kuten rattijuopumukset, päätyvät tuomioistuin käsittelyyn päihdetutkimuskustannusten vuoksi, ei ole tarkoituksenmukainen. Tuomariliitto pitää perusteltuna sakkomenettelyn soveltamisalan laajentamista myös näiden kustannusten korvaamiseen. Tämä muutos mahdollistaisi yksinkertaisten tapausten tehokkaamman käsittelyn sakkomenettelyssä, mikä vähentäisi tuomioistuinten työkuormaa ja nopeuttaisi asioiden käsittelyä. Lisäksi uudistus täyttäisi perustuslain asettamat vaatimukset tuomiovallan käytön siirrolle, sillä päihdetutkimuskustannukset rinnastuvat oikeudenkäyntikuluihin eikä niiden määrääminen sakkomenettelyssä johtaisi henkilökohtaisen

vapauden menettämiseen. Asian voisi aina saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Näin ollen esitetty muutos on tuomiovallan käytön kannalta vähämerkityksinen ja perustuslain mukainen.

Tuomariliitto toteaa, että mietinnössä ehdotettu uusi 9a § rikoslain menettämisseuraamuksia koskevaan 10 lukuun, joka velvoittaisi tuomioistuimet ilmoittamaan esineen menettämisseuraamusta koskevista ratkaisuistaan eräisiin rekistereihin, vaatii vielä harkintaa jatkovalmistelussa. Yleinen käytäntö on, että tarvittavista rekisteri-ilmoituksista huolehditaan vasta, kun tuomioistuimen omaisuutta koskeva ratkaisu pannaan täytäntöön. Lisäksi tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuutta koskevan säännöksen paikka ei luontevasti ole aineellisessa rikoslaissa. Parempi vaihtoehto voisi olla ottaa aineelliseen rikoslakiin viittaussäännös ja säätää ilmoitusvelvollisuudesta erillisessä lainsäädännössä, kuten laissa tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan.

Yksittäisistä ehdotetuista muutoksista sakon ja rikesakon määräämisestä annettuun lakiin ehdotetut muutokset rangaistusvaatimuksesta luopumisesta ja päihdetutkimuskustannusten määräämisestä summaarisessa menettelyssä muuttaisivat merkittävästi tuomioistuinkäsittelyyn vietävien rikosasioiden määrää. Rangaistusvaatimuksesta luopumisen vuoksi vuosittain noin 400 sakkoasiaa käsiteltäisiin summaarisen menettelyn sijasta tuomioistuimessa. Vastaavasti noin 200 rikosasiaa siirtyisi tuomioistuimesta summaariseen menettelyyn, jos päihdetutkimuskustannukset voidaan määrätä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Tämä johtaisi lisäresurssitarpeeseen tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden lisääntymisen vuoksi.

Oikeusturvan antaminen edellyttää, että tuomioistuimilla on tehtävänsä hoitamiseen riittävät määrärahat, asianmukaiset henkilöstö- ja muut resurssit sekä toimitilat.

Rikoslain yksittäisiin lukuihin tai säännöksiin koskevien säädösmuutosten taloudellisia vaikutuksia tuomioistuimiin on mahdotonta luotettavasti arvioida. Kaikissa uudistuksissa on siten huomioitava, että tuomioistuinlaitoksen resurssit vastaavat kaikissa olosuhteissa sille kuuluvia velvoitteita ja tehtäviä.

Pistemäisten nimettyihin rikoksiin liittyvien uudistusten sijasta lainsäädännössä tulisi systematiikan turvaamiseksi keskittyä kokonaisuudistuksiin.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa. Lausunnon kirjoittamiseen on osallistunut käräjätuomari Petteri Plosila.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon:

Helsingissä 22.8.2024

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä

Minna Hällström

puheenjohtaja

varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa.

Tuomarikunnanyhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.

Hartikainen Linda

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry